

کوتاه از دیپلماسی

موسوی:

خواهان حفظ تعادل در روابطمن هس‌تیم

● **ایلنا:** سخنگوی وزارت امور خارجه ایران درباره روابط اقتصادی ایران با دیگر کشورها در توییتر نوشت: «ایران یک سیاست دیرینه برای حفظ روابط متعادل و دوستانه با تمام قدرت‌های اوراسیا و همچنین با کشورهای غرب و شمال آسیا دارد». سیدعباس موسوی تصریح کرد: «موافقت‌نامه‌های همکاری بلندمدت ما برای همکاری با چین و روسیه و همچنین ادامه کار مشترک ما با هند در چابهار، این موضوع را اثبات می‌کند. ما مصمم بر اجرا و حمایت از این سیاست هستیم».

در راستای بررسی جعبه سیاه هوایمی اوکراینی انتظار اوکراین برای حضور نمایندگان ایران در کی یف

● اوکراین خواهان مذاکره با نمایندگان ایران شد، به گزارش ایلنا، به نقل از ریپابلیک ورلد، معاون وزیر خارجه اوکراین در توییتر با اشاره به انجام‌شدن روند تجزیه‌وتحلیل جعبه‌های سیاه نوشت: «اوکراین در هفته‌های آینده برای مذاکرات بیشتر انتظار حضور یک هیئت از ایران را دارد». پنجشنبه بهرام قاسمی، سفیر ایران در فرانسه، دراین‌باره گفته بود: «هیئتی متشکل از مدیران سازمان هوایمیایی کشوری و تعدادی از متخصصان ایرانی که به‌منظور بازخوانی جعبه‌های سیاه هوایمیای س‌ن‌احده‌دهی اوکراینی در مرکز BEA فرانسه کار بازخوانی و تحلیل یافته‌های بازبایی‌شده را آغاز کرده بودند، امروز پس از چند روز تلاش فشرده به کار خود پایان دادند. جعبه‌های سیاه پس از خوانش در اختیار طرف ایرانی قرار دارد و طبق استانداردهای بین‌المللی و تخصصی متعارف، متعاقبا اقدامات لازم بعدی صورت خواهد پذیرفت». آرش خدایی، رئیس هیئت اعزامی ایران به پاریس برای بازخوانی هوایمیای س‌ن‌احده‌دهی اوکراینی، با صدور بیانیهای تأکید کرد: «گروه بررسی س‌ن‌احه تأیید می‌کند که اقدامات BEA در تطابق کامل با استانداردهای ایکنائو و ترتیبات تفاهم‌شده بین مسئول بررسی س‌ن‌احه و مدیر BEA بوده و شفافیت و همکاری کامل بوده است». همچنین هفته گذشته محسن بهاروند، معاون حقوقی و امور بین‌الملل وزارت امور خارجه، با بیان اینکه کار خوانش جعبه سیاه هوایمیای اوکراینی در دو تا سه روز آینده تمام می‌شود، گفته بود: «هیئت ایرانی هشتم و نهم مرداد به ریاست من با مشارکت سازمان‌های داخلی ایران ازجمله سازمان هوایمیایی کشوری، دفتر حقوقی ریاست‌جمهوری، قوه قضائیه و... به اوکراین می‌روند تا بر طرف مقابل مذاکره کنند».

نگاه شهروندان عراقی به سیاست خارجی

● **شرق:** یافته‌های نظرسنجی انجام‌شده از سوی مؤسسه تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران در خرداد سال جاری درباره اولویت‌های سیاست خارجی عراق نشان می‌دهد از نظر شهروندان این کشور، جمهوری اسلامی ایران کماکان باید در اولویت سیاست خارجی عراق باشد. یافته‌های این نظرسنجی که از میان ۴۰۰ شهروند عراقی از قومیت‌ها و مذاهب مختلف انجام شده، نشانگر آن است که از نظر ۳۶،۲۶ درصد پاسخ‌دهندگان، ایران همچنان از بیشترین اهمیت در سیاست خارجی عراق برخوردار است. پس از ایران، ایالات متحده با ۲۲،۹ درصد، اتحادیه اروپا با ۱۶،۴۲ درصد، کشورهای حاشیه خلیج فارس با ۱۶،۲ درصد و ترکیه با ۸،۲۲ درصد در رتبه‌های بعد قرار دارند. ویژگی متمایز این نظرسنجی نسبت به موارد مشابه که از سوی مؤسسات تحقیقاتی و افکارس‌نجی دیگر انجام شده، دقت در س‌ن‌ا‌خ‌تار جمعیتی کشور عراق است. ۶۲ درصد پاسخ‌دهندگان به این نظرسنجی از شیعیان عراق در مناطق عمدتا شیعه‌نشین، ۲۶ درصد از کردهای عراقی در مناطق شمالی عراق و ۱۲ درصد نیز از میان اهل سنت عرب در مناطق عمدتا سنی‌نشین عراق بوده‌اند. نتایج این نظرسنجی نشانگر آن است که پاسخ‌دهندگان زیر ۳۰ سال، تمایل بیشتری به ارتباط با بازیگران جدید در صحنه سیاسی عراق دارند.

شرق: ماجرای تعرض به هوایمیای ایرانی در آسمان سوریه، دستاویز مناسبی برای تخمین روابط ایران شد، بعد از مزاحمت جنگنده‌های آمریکایی برای هوایمیای شرکت هوایمیایی ماهان که در مسیر تهران – بیروت از آسمان سوریه می‌گذشت، روز گذشته مقامات کشورها و چهره‌های سیاسی به موضوع‌گیری علیه اقدام ایالات متحده پرداختند اما به‌جز مقام سازمان ملل متحد، فعلا تنها کشورها و گروه‌هایی که متحد ایران هستند و اصطلاحا به‌عنوان اعضای «محور مقاومت» خوانده می‌شوند، به محکوم‌کردن ماجرا پرداختند. سخنگوی سازمان ملل متحد در نشست خبری دربارۀ ایجاد مزاحمت جنگنده‌های آمریکایی برای هوایمیای مسافربری ماهان‌ایر در خطوط هوایی سوریه گفت از نظر قانونی، امنیت پروازهای غیرنظامی باید از طرف همگان رعایت شود. استان دوازیک همچنین افزود که هنوز اطلاعات خاصی دربارهٔ این رخداد در سازمان بین‌المللی پروازهای غیرنظامی موجود نیست و تأکید کرد که حفظ امنیت این پروازها که پیش‌تر بیان شد، فقط موضوعی اخلاقی است. سوریه، لبنان، عراق، یمن و فلسطین از کشورهایی بودند که مقامات با شخصیت‌های سیاسی آنها به این اقدام آمریکا اعتراض کردند. سفیر سوریه در لبنان البته همان تحلیلی را از این ماجرا داشت که برخی تحلیل‌گران ایرانی دراین‌باره مطرح کرده بودند و هدف را ایجاد چالش بین ایران و سوریه دانست. از سوی دیگر اما ایلنا گزارش داد بعد از موضوع‌گیری اولیه مقامات آمریکا، یک مقام آمریکایی گفته احتمال می‌رود خلبان هوایمیای شرکت هوایمیایی ماهان که مورد تعرض جنگنده اف ۱۵ آمریکا قرار گرفت، هتشار تصادم هوایی دریافت کرده بود. مقامات آمریکایی پیش‌تر گفته بودند اقدام جنگنده‌های آمریکایی در راستای شناسایی انجام شده است اما مقامات ایران در اعتراضات خود اعلام کردند آمریکا مجوز و حقی برای شناسایی در آسمان سوریه ندارد.

سفیر سوریه در لبنان: هدف فریب پادفند هوایی سوریه بود

در واکنش به حادثه نیمه‌شب جمعه سفیر سوریه در لبنان تأکید کرد هدف جنگنده‌های آمریکایی از تعرض به هوایمیای ایرانی، فریب پادفند هوایی سوریه بوده است. به گزارش ایلنا به نقل از العالم، علی عبدالکریم علی گفت براساس گزارش‌های موجود، هدف جنگنده آمریکایی از تعرض به هوایمیای ماهان ایران فریب پادفند هوایی سوریه بود تا با شلیک به سمت هدف متخاصم هوایمیای غیرنظامی ایران را هدف قرار دهد. وی در ادامه افزود: «این بازی روی پادفند و رادارهای سوریه تأثیری نگذاشت و به همین دلیل این بازی کثیف و خطرناک تأثیر منفی بر طراحان آن داشت». وی دربارهٔ هویت این جنگنده‌ها گفت: «آنچه تاکنون مشخص شده این است که این هوایما آمریکایی بوده اما باید گفت که این هوایما چه آمریکایی یا اسرائیلی باشد، تفاوتی نمی‌کند». در ساعات اولیه این حادثه گمانه‌زنی‌هایی دربارهٔ آمریکایی یا اسرائیلی‌بودن هوایما شکل گرفت اما در چند ساعت بعد از آن، ابتدا ارتش اسرائیل دخالت در ماجرا را تکذیب کرد و سپس مقامات آمریکایی رسماً نقش‌آفرینی در این زمینه را پذیرفتند.

سفیر سوریه در ایران نیز این اقدام را «نمادی عینی از اقدامات تروریستی آمریکا علیه غیر طامیان از جمله کودکان و زنان» و «نقض آشکار قوانین و

دیپلماسی

دمشق: می‌خواستند پدافند سوریه را فریب دهند

اعتراض متحدان منطقه‌ای ایران به تعرض جنگنده آمریکایی

موافقت‌نامه‌های بین‌المللی درخصوص پروازهای غیرنظامی «خواند و بر «ضرورت عقب‌نشینی نیروهای اشغالگر آمریکایی و دیگر نیروهای بیگانه غیرقانونی از سوریه که حضورشان امنیت و ثبات منطقه را تهدید می‌کند»، تأکید کرد.

نماینده دائم سوریه در سازمان ملل متحد نیز تهدید آمریکایی‌ها علیه هوایمیای مسافربری ایران را جانیی مضاعف دانست و گفت: «اگر آنها در قبال این اقدام پاسخ‌گو نشوند، ممکن است بار دیگر آن را تکرار کنند». بنار الجعفری در مصاحبه با ایرنا با اشاره به قوانین بین‌المللی و منشور ملل متحد گفت آمریکا‌ها «حضور ندارند بلکه اشغال کرده‌اند. این اشغال هم مطابق قوانین بین‌المللی، غیرقانونی است؛ ازاین‌رو هرگونه اثر جانبی در هر بخشی از قلمرو سوریه به خودی خود غیرقانونی است». او با اشاره به اینکه هنوز تصمیم نهایی دراین‌باره را از دمشق دریافت نکرده، تأکید کرد هفته آینده در سخنانی خود در نشست دوره‌ای شورای امنیت این موضوع را مطرح خواهد کرد. او ادامه داد: «منی‌خواهم درباره آنچه دولت ایران می‌خواهد انجام دهد، پیش‌گویی کنم، اما نباید از این حادثه گذشت، بلکه باید بسیار جدی با آن برخورد کرد. شکر خدا که روز گذشته یک فاجعه رخ نداد اما با این ذهنیت کابوی، ممکن است این فاجعه در جای دیگر اتفاق افتد. باید از طریق قانونی و مطابق با کتاب راهنما [منشور ملل متحد] پیگیری شود».

لبنان: شکایت‌می‌کنیم

مقامات لبنان به‌عنوان مقصد این هوایما نیز به محکوم‌کردن این اقدام پرداختند. ایلنا به نقل از العهد نوشت «ناصیف حتی»، به این اقدام اعتراض کرده است. او گفت کشورش هرگونه تعرض به هوایماهای مسافری را محکوم می‌کند زیرا سلامت غیرنظامیان را به خطر می‌اندازد. همچنین محمد حسن، وزیر بهداشت لبنان نیز که به دیدار آسیب‌دیدگان حادثه در بیمارستان بیروت رفته بود، تأکید کرد: «این حادثه روشنی برای ارباب و استکبار است ونام‌کردن فضای ایمن در آسمان جرمی است که دادگاه‌های بین‌المللی باید اقدامات لازم را در قبال آن انجام دهند؛ زیرا این حمله مستحق مجازات است و این وضعیت نمی‌تواند بدون مجازات بماند». حسن تأکید کرد: «تجاوز به حقوق مدنی مطرود است و سازمان بین‌المللی هوایمیایی غیرنظامی

مروری بر کارنامه اخیر گزارشگر اعدام‌های فراقانونی ملل متحد

اگنس کالامارد و ایران

نیروهای نظامی باید از سلاح‌های متعارف استفاده کنند؛ اما در این تررور، آمریکایی‌ها از پهباد استفاده کرده‌اند که با اصل تناسب در حقوق بین‌الملل بشردوستانه مغایرت آشکار دارد.

دوم، حمله هوایمیای بدون سرنشین به سردار سلیمانی در زمانی بود که ایشان در یک سفر رسمی در کشوری ثالث بودند که منجر به ترور ایشان شد؛ این اقدام مصداق قتل هدفمند مغایر با قواعد توسل به زور و قواعد حقوق بین‌الملل بشر و بشردوستانه، چه در زمان جنگ و چه در ا صلح است. ترور، اقدامی مغایر با قواعد حقوق بین‌الملل بشر است و نقض بدیهی‌ترین حقوق بشری.

سوم، در گزارش به دفاع مشروع و ماده ۵۱ منشور ملل متحد اشاره شده است؛ در این خصوص باید گفت در زمان ترور سردار سلیمانی، هیچ حمله‌ای از سوی ایران به آمریکا نشده بود تا به دفاع مشروع اشاره شود و یکی از اصول دفاع مشروع، تناسب است که اقدام به ترور از سوی هوایمیای بدون سرنشین به‌هیچ‌وجه در قالب تناسب و دفاع مشروع نمی‌گنجد. از سوی دیگر، درباره ادعای آمریکا مبنی بر دفاع مشروع، سکوت شده است و این ترور با صلح و امنیت بین‌المللی مغایرت دارد؛ بنابراین نمی‌توان برای آن چنین تعبیری را استفاده کرد.

چهارم، هوایماهای بدون سرنشین به‌عنوان ابزاری

تحلیل رسانه‌های عربی از سفر نخست‌وزیر عراق به تهران

مسئولیت سخت الکاظمی

می‌رسد. سخت‌تر زمانی است که خود عراق به رابطه با ایران نیاز مبرم دارد. بیش از پنج میلیارد دلار درآمد ناشی از تردد سالانه پنج میلیون رانر دو کشور است و قرار است حجم روابط تجاری دوجانبه به بیش از ۲۰ میلیارد دلار هم برسد. دراین‌میان حمایت ایران از برخی احزاب و شبه‌نظامیان حشدالشعبی و پافشاری دولت عراق برای خلع سلاح کردن آنها از موارد تنش‌زای دو کشور است. بنا بر باور تحلیلگران، عراق می‌خواهد با آشتی‌دادن تهران و ریاض از هر دو کشور به سود خود نهایت استفاده را ببرد.

مأموریت پیچیده

العرب: مصطفی الکاظمی، نخست‌وزیری که فقط یک سال وقت دارد تا به مطالبه شهروندان عراقی جامعه عمل بپوشاند، در نخستین سفر خارجی راهی تهران شد تا به مقام‌های ایرانی این دو پیام را برساند: احترام به تمامیت ارضی و نیز دخالت‌نکردن در امور داخلی عراق. او برخلاف نخست‌وزیران پیشین عراقی که از حمایت هم‌جانبه‌ای ایران برخوردار بوده تا به صراحت گفت که به ایران و آمریکا و هیچ کشور دیگری اجازه نخواهد داد که از خاک کشورش برای رویارویی نظامی با یکدیگر استفاده کنند. او تلویحا به ایران هشدار داد که اجازه نخواهد داد تهران به پایگاه‌های نظامی آمریکایی مستقر در عراق حمله کند، البته همین اظهارنظر‌های بی‌روای الکاظمی است که باعث شده احزاب و گروه‌های مسلح هوادار ایران او را متهم کنند با چراغ سبز آمریکا بود که افسران رده‌بالای احزاب هوادار ایران و حشدالشعبی دستگیر شدند؛ گرچه کمی بعد به‌سرعت آزاد شدند. الکاظمی در سفرش به تهران و در دیدار با شخصیت‌های

باید اقدامات لازم را در این زمینه اتخاذ کند». وی گفت کشورش به‌دلیل آثار مسافران در این هوایما به سازمان ملل شکایت می‌کند: «ما از ابزار سازمان ملل برای شکایت به نمایندگی از مسافران‌ی که در این حادثه آسیب روحی و روانی دیده‌اند، استفاده می‌کنیم». احزاب و شخصیت‌های لبنان با انتشار بیانیه‌ای تجاوز آمریکا به هوایمیای غیر ظامی ایران را محکوم کردند و آن را «ادامه سیاست‌های استکباری و جنایت‌کارانه آمریکا» برشمرد و تأکید کردند «این تجاوز نشانه خطرناکی از عدم توازن در دولت آمریکا و دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آن است». در این بیانیه تأکید شده است که شورای امنیت و سازمان ملل باید این اقدام را محکوم کنند و لبنان نیز از همه هیئت‌ها و نهادهای بین‌المللی مرتبط می‌خواهد سیاست جانبداری از دولتی را که صلح بین‌المللی را به خطر می‌اندازد، کنار بگذارند. مقام‌های لبنان همچنین تأکید کرده‌اند که حضور آمریکا در سوریه مصداق اشغالگری است و سکوت بین‌المللی در قبال تجاوزهایی که موجب ادامه تنش در منطقه می‌شود، قابل قبول نیست و دولت باید اقدامات پی‌آمدهای زیار‌بان آن را بپذیرد.

حزب‌الله وانصارالله هم محکوم کردند

در همین رابطه، حزب‌الله لبنان تعرض جنگنده آمریکایی به هوایمیای مسافربری ایرانی را به‌شدت محکوم کرد. به گزارش ایسنا به نقل از المیادین، حزب‌الله لبنان اعلام کرد: «اقدام خصمانه و تروریستی جنگنده آمریکایی در تعرض به هوایمیای مسافربری ایرانی را به‌شدت محکوم می‌کنیم». حزب‌الله تأکید کرد: «مسئله‌ای که رخ داد، یک اقدام تروریستی و بسیار خطرناک بود. تعرض به هوایمیای مسافربری که در بین سرنشینان آن شهروند لبنانی نیز بود، نیازمند موضع بین‌المللی قاطع علیه واشنگتن است». این حزب همچنین تأکید کرد: «اقدامی که آمریکا اتخاذ کرد، ممکن بود پیامدهای گسترده‌ای برای تمام منطقه داشته باشد. آمریکا یک قدرت اشغالگر در خاک و حریم هوایی سوریه است. ما در برابر عریده‌کشی مداوم آمریکا در کنار ایران و سوریه می‌ایستیم». جنبش انصارالله یمن نیز این اقدام را محکوم کرد. به گزارش ایلنا به نقل از المسیره، دفتر سیاسی جنبش انصارالله این اقدام را تجاوز آشکار و نقض توافق‌های بین‌المللی برشمرد. سخنگوی مقاومت اسلامی نُجْبا نیز در توییتر نوشت: «هر روز بیشتر به دنیا ثابت می‌شود که آمریکا با منطق گروه‌های مافیایی و اهزان عمل می‌کند و نه با منطق دولت و قانون». به گزارش ایسنا، المهندس نصر الشمری افزود: «می‌توان گفت که تعرض به هوایمیای ایرانی، زشتی چهره حقیقی آمریکا را بیشتر برملا کرد؛ چهره‌ای که برخی آن را نادیده می‌شناسند و برخی دیگر به‌دلیل خودکم‌بینی یا منافع شخصی، آن را نادیده می‌گیرند». پیش از این نیز جنبش جهاد اسلامی، جنبش حماس و گروه‌های مقاومت فلسطین این اقدام را محکوم کرده بودند. جهاد اسلامی در بیانیه‌اش با اشاره به اینکه این اتفاق «مقاصد خصمانه آمریکا و نقش این کشور در ایجاد تهدید برای امنیت منطقه ما را نشان می‌دهد»، تأکید کرد: «حق ایران است که برای پاسخ به این اقدام تروریستی علیه هوایما، تمام گام‌ها و اقدامات [لازم] را اتخاذ کند». حماس نیز در بیانیه‌ای دراین‌باره ضمن محکوم‌کردن این اقدام افزود: «همه گروه‌ها در امت اسلامی باید اختلافات و مناقشه‌ها بین خودشان را کنار بگذارند و با یکدیگر متحد شوند».

برای ترور در سال‌های اخیر مورد استفاده قرار گرفته‌اند و در ژانویه ۲۰۲۰ آمریکا از این هوایما برای ترور یک مقام رسمی در یک سفر رسمی استفاده کرد که این عمل از لحاظ محتوا و شکل، ارتکاب تروریسم دولتی از سوی آمریکاست؛ بنابراین با توجه به استفاده بی‌رویه از این قسم تجهیزات برای ترور افراد، ضروری است جامعه بین‌المللی در راستای کاهش تولید و صادرات و طرح مسئولیت برای دارندگان آنها اقدام کند. پنجم، ترور سردار سلیمانی در زمانی صورت گرفت که هیچ وضعیت جنگی‌ای بین ایران و آمریکا وجود نداشت. با توجه به فقدان وضعیت جنگی و نبود حمله از سوی ایران به آمریکا، اقدام ایالات متحده نه در قالب دفاع مشروع و نه در قالب قواعد توسل به زور، قابل توجیه نیست و مغایرت کامل با حقوق بین‌الملل دارد.

گزارش کالامارد با توجه به استقبال اعضای حاضر در شورای حقوق بشر و محکومیت قتل و خشونت از سوی حاضران، از منظر حقوق بین‌الملل مؤید این است که در سازمان ملل متحد ترور سردار شهید سلیمانی نقض حقوق بشر از سوی آمریکا از طریق قتل غیرقانونی آن شهید اعلام شد و استفاده از پهباد مغایرت کامل با حقوق بشردوستانه دارد؛ بنابراین با توجه به آنچه در این گزارش آمده است، اقدام آمریکا نقض آشکار حقوق بین‌الملل به‌صورت رسمی است.

رده‌بالای این کشور ازجمله کالیاف، رئیس مجلس ایران، بار دیگر تأکید کرد کشورش جولانگاه درگیری ایران و آمریکا نیست. اشاره او به ترور آقای سلیمانی و همراهانش است که ایران و آمریکا را تا مرز رویارویی نظامی نیز پیش برد. به نظر می‌رسد مأموریت کاظمی بسیار پیچیده‌تر از اسلاف خود است؛ چراکه او مأموریت آشتی تهران و ریاض را نیز بر عهده دارد که رسیدن به آن با عادی‌سازی رابطه تهران و واشنگتن گره خورده است.

سفری کوتاه با ۲ هدف بزرگ

الشرق الاوسط: تحلیلگران بر این باورند که سفر کوتاه مصطفی الکاظمی به ایران از دو هدف بزرگ حکایت دارد: نخست کاهش تنش میان ایران و عربستان و دیگری تلاش او برای ایجاد توازن میان قدرت‌های خارجی در عراق. پیش از سفر الکاظمی به تهران، محمدجواد طریف با هدیه یک تن تجهیزات پزشکی و درمانی به عراق رفت تا بتواند از نخست‌وزیر عراق که آماده می‌شد تا به عربستان سفر کند، دلجویی کند؛ اما کسالت ملک سلمان موجب شد تا او بدون رفتن به ریاض به تهران برود. تردیدی وجود ندارد که دولت عراق نمی‌خواهد این کشور میدانی برای رویارویی نیروهای نیابتی و عرصه‌ای برای تنش میان ایران، عربستان و آمریکا باشد. بنا به باور سیاست‌مداران، الکاظمی در پی آن است که روابط دوجانبه هم‌اندازه‌ای با ایران و عربستان داشته باشد؛ زیرا رابطه اقتصادی عراق با ایران سالانه به ۱۲ میلیارد دلار و با عربستان سالانه به یک میلیارد دلار می‌رسد و دراین‌بین به‌هیچ‌وجه نمی‌خواهد کشورش از تقابل احتمالی تهران و ریاض کمترین آسیبی ببیند. «پرگردان: راحله بابایی‌نژاد

شماره ۳۷۷۶ • هفدهم

ادامه از صفحه اول

اقتصاد دیجیتال در ایران کارکردها و موانع

• تجارت الکترونیک تا چه اندازه نوع را در فضای اقتصاد حفظ کرده، گسترش داده یا باعث کاهش آن می‌شود؟
• تجارت الکترونیک تا چه اندازه باعث ایجاد یا ازین‌رفتن موقعیت‌های پیشرفت اقتصادی برای افراد، گروه‌ها و مناطق محروم می‌شود؟
• در بعد «تغییرات سازمانی» نیز برای انتقال به سمت اقتصاد دیجیتالی و تحولات دیجیتالی نیز پاسخ‌های درخوری در برخورد با موضوع از حاکمیت دریافت و به آن عمل نشده است.
• اقتصاد دیجیتال چگونه ساختار و روابط درون شرکت‌ها و بین شرکت‌ها را تغییر می‌دهد؟
• اقتصاد دیجیتال تا چه اندازه و در چه شرایطی منجر به فرهنگ‌های جدید سازمانی می‌شود؟
• اقتصاد دیجیتال چگونه سطح‌بندی درون شرکت‌ها و بین شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟
• اقتصاد دیجیتال چگونه باعث تحول در حاکمیت/ جامعه و جایگی آن می‌شود؟
• اقتصاد دیجیتال چگونه باعث تحول در روابط اقتصادی، مالی و سیاسی بین‌المللی کشور با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی می‌شود؟

پاسخ روشن به بسیاری از این سؤال‌ها باعث می‌شد که طنز ابتدای یادداشت پاسخ درخوری داشته باشد و جای طرح نداشته باشد؛ اما برای سیاست‌گذار و جامعه، باوجود اجرای طرح تکفا ۱ و ۲، طرح دولت الکترونیک، شبکه ملی اطلاعات، طرح تحول دیجیتال در وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات، طرح اقتصاد هوشمند در وزارت امور اقتصاد و دارایی و طرح‌ها و اسناد و نقشه‌های راه بسیار متعدد دیگر در سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی همگی کارایی لازم را نداشتند. دراین‌باره ماهیت بیوایی شبکه اینترنت و فعالیت‌های آن در طول زمان به‌گونه‌ای بوده که با نوآوری و گسترش سرعت و پهنای باند در سمت عرضه، نوآوری‌های دیگری بر بستر آن سوار می‌شدند که قابلیت مجازی یا دیجیتالی کردن اکثر فعالیت‌های اقتصادی با سرعت فراهم می‌شده و از طرف دیگر دولت و مردم نیز باید می‌توانستند از این ظرفیت‌ها استفاده و فعالیت‌های خود را بر این بستر سوار کنند تا در نهایت کارایی و بهره‌وری اقتصادی ناشی آن در کنار تسهیلات مهم خدمت‌رسانی به جامعه فراهم شود و «اقتصاد داده» در کشور شکل بگیرد که نگرفته است. سؤالات مطرح‌شده در بعد برنام‌ریزی برای انتقال و گذار اقتصاد ایران به سمت اقتصاد داده بازگو می‌کند که برخوردی انفعال‌گونه هم‌زمان با وجود منافع و ساختارهای پیچیده نهادی در کشور و نگرش‌های «دولت دوسر» باعث شده کارایی لازم از استفاده و به‌کارگیری این فناوری‌ها به وجود نیاید. برای شکل‌گیری «اقتصاد داده» در عمل چندین مشکل و مسئله وجود دارد و تا این مسائل حل نشود، به نظر می‌رسد صفت «تفریح‌کنان» در زمینه دیجیتالی شدن اقتصاد همواره یدک ایران باشد. یکی وجود موانع «بوروکراتیک» است که در اکثر دستگاه‌های دولتی از پایین‌ترین پست‌های شغلی ادارات دولتی تا بالاترین سطح سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی وجود دارد که این موانع می‌تواند به‌دلیل انتظارات ازدست‌رفتن موقعیت‌ها و فرصت‌ها و همچنین شغل‌ها به‌دلیل نداشتن مهارت لازم باشد. مانع دیگر موضوع ساختار «راتی» اقتصاد و جامعه است. دراین‌باره سامانه‌های متعددی درکشور شکل گرفته و همه این سامانه‌ها به شکل گلخانه‌ای در بستر شبکه فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور کار می‌کنند ولی ارتباط سیستمی به‌دلیل مشکل رانتی‌بودن ساختار اقتصاد به وجود نیامده است. پتانسیل‌های زیادی در این زمینه در کشور به وجود آمده و شبکه‌ها و سامانه‌های دی‌قیتمی شکل گرفته اما ساختار رانت‌جویان و تعارض منافع اجازه سیستمی‌شدن را دراین‌باره نمی‌دهد. موضوع بعدی «مسائل حقوقی و عقب‌ماندگی آنها» است. دراین‌باره همراه با سرعت و تحول دیجیتال دنیا در ایران تحول حقوقی و مقرراتی متناسب به وجود نیامده است. اکثر مقررات و قوانین ایران تطابق لازم با شرایط دیجیتالی امروزه دنیا و ایران را ندارند و این موضوع باعث شده با وجود ورود فناوری به کشور تا‌کارآمدی استفاده از این فناوری‌ها به‌دلیل ساختار حقوقی بعضا ناشفاف و عقب‌مانده فراهم نباشد. به‌دلیل ناکامی دولت در استفاده از این فناوری‌ها، اعتماد جامعه به نهادهای عمومی تنزل پیدا کرده است. یکی از جنبه‌های کاربردی مهم و گسترده که در ابتدای بحث مطرح شد، استفاده از فناوری‌های دیجیتالی در فرایندها و خدمات‌رسانی دولت است که از آن به نام «دولت الکترونیک» یاد می‌شود. دولت الکترونیک به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف بهبود و ارتقای اثربخشی و کارایی مردم‌سالاری، تسهیل تعاملات شهروندان و کاهش زمان و هزینه، ایجاد انگیزه و تحرک برای حرکت به‌سوی جامعه اطلاعاتی، فراهم‌کردن سطح بالایی از شفافیت در فعالیت‌ها، برای آن دسته از فعالیت‌ها که بعضا یا کلا مبهم باشند، طرح موضوع می‌شود. به‌کارگیری فناوری‌های دیجیتال در دولت که تنظیم‌کننده روابط آحاد جامعه است. برای انجام وظایف خود و ایجاد حکمرانی شایسته است که نظام هویت املاک، نظام هویت ملی، نظام هویت پول و... در بر ستر دیجیتالی و شفاف فراهم‌گند که در این زمینه توفیقات لازم به دلایل ذکرشده خیلی زیاد نبوده است و باعث ارزیابی منفی جامعه از نمادهای مشهود آن در سطح کشور و جامعه که غیر از کارت ملی مورد اشاره در این یادداشت می‌توان به فهرست طولانی‌تری رسید، اشاره کرد.